

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS NATURAL MONOPOLIES' FUNCTIONING PROBLEMS SOLUTION WAY

У статті проаналізовано сутність державно-приватного партнерства та особливості його реалізації у сфері природних монополій з урахуванням нормативно-правового забезпечення регулювання природних монополій та здійснення державно-приватного партнерства в Україні. Враховано наявні проблеми функціонування природних монополій та їхній вплив на економіку держави. Охарактеризовано форми застосування державно-приватного партнерства та кількісну характеристику суб'єктів природних монополій у розрізі областей України, що дало можливість виявити напрями активізації використання державно-приватного партнерства як засобу вирішення проблем функціонування природних монополій. Розкрито суть публічних закупівель, у рамках яких здійснюється розподіл державних коштів у державно-приватному партнерстві, зокрема досліджено організаторів публічних закупівель, які належать до суб'єктів природної монополії, та виявлено причини неспішності тендерів та способи їх усунення.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, природна монополія, публічні закупівлі, суб'єкт господарювання, ринок.

В статті проаналізовані суцність державно-приватного партнерства та

особенности его реализации в сфере естественных монополий с учетом нормативно-правового обеспечения регулирования естественных монополий и осуществления государственно-частного партнерства в Украине. Учтены существующие проблемы функционирования естественных монополий и их влияние на экономику государства. Охарактеризованы формы применения государственно-частного партнерства и количественная характеристика субъектов естественных монополий в разрезе областей Украины, что позволило выявить направления активизации использования государственно-частного партнерства как средства решения проблем функционирования естественных монополий. Раскрыта суть публичных закупок, в рамках которых осуществляется распределение государственных средств в государственно-частном партнерстве, в частности исследованы организаторы публичных закупок, которые относятся к субъектам естественной монополии, выявлены причины неудачности тендеров и способы их устранения.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, естественная монополия, публичные закупки, субъект хозяйствования, рынок.

УДК 339.13.012.434

Михальчишин Н.Л.

к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Національний університет «Львівська політехніка»

Левицька Я.В.

аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту Національний університет «Львівська політехніка»

Different forms of public-private partnership feasibility are determined legislatively in Ukraine. Each form of public-private partnership has its advantages and disadvantages and can be implemented in natural monopolies sphere to overcome the existing problems of their functioning. Thus it is possible to form competition in private partner choosing process, which makes possible to cope with the negative effects of natural monopoly. The results of the study concludes that concession agreements are signed most in Ukraine, because such agreements allow private partner to function under long-term cooperation and payment terms, and most contracts can be realized in infrastructure sectors. The analysis results of public-private partnership implementation in the regions reveal that public-private partnership covers a small part of Ukraine. Concessions and common activities agreement are signed and act in certain parts while public-private partnership agreements are signed and act only in Khmelnytsky region. It also revealed that there is a growing need to regulate economic entities activity in energy and utilities areas; however, there is no increase in public-private partnership forms amount. We can define the following low activity usage factors of public-private partnership forms: re-evaluated economic efficiency of projects, which has not foreseen high losses and future contracts termination; public-private partnership processes excessive regulation with public partner advantage over the private; management skills need for big companies that are not always owned by a private partner, etc. According to analysis results of "ProZorro" and "Dozorro" systems, in particular, tenders participation of natural monopolies, it is discovered that natural monopolies entities belong to the 20 biggest tender participants, specially, in electricity supply, heat energy, gas fuel, natural gas, oil areas, etc. These results confirm natural monopolies needs in finding ways to address the ineffectiveness of their functioning, possibly by intensification of the cooperation with foreign partners, political and economic instability compensating mechanisms introduction, instead of private partners guarantees increase and intensification of various cooperation forms usage.

Key words: public-private partnership, natural monopoly, public procurement, enterprises, market.

Постановка проблеми. Природні монополії існують у кожній країні. Це зумовлено тим, що частина потреб суспільства задовольняється з використанням технологічно складних мереж, які експлуатуються однією структурою. Відповідно, до природних монополій можуть належати цілі сектори економіки. Природні монополії здебільшого перебувають у державній власності, але можуть перебувати й у приватній. Актуальними проблемами функціонування природних монополій є відсутність конкурентності на ринку послуг, належної інфраструктури через перебування функціональних об'єктів у комунальній та державній власності, тривалий процес залучення необхідних інвести-

цій, подолання яких забезпечить модернізацію, реконструкцію, технічне переоснащення об'єктів. Одним зі способів вирішення проблем функціонування природних монополій є державно-приватне партнерство, що поєднує приватний та державний сектори. Кожна з форм такого партнерства характеризується певною тривалістю процесу, розподілом ризиків, обов'язків та фінансування, а вибір оптимальної форми партнерства залежить, зокрема, від виду природної монополії, проблем її функціонування, готовності державного чи комунального сектору до співпраці з приватним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження державно-приватного партнерства

як явища охоплює механізм реалізації державно-приватного партнерства, його форми, регулювання діяльності його учасників, у т. ч. природних монополій. Функціонування природних монополій досліджували В.Д. Базилевич, Г.М. Филюк, Т. Артемчук, О. Рогатюк. Механізм здійснення державно-приватного партнерства аналізували О.Ф. Овсянюк-Бердадіна, Г.Л. Монастирський, І.К. Чукаєва. Застосування різних форм державно-приватного партнерства в різних галузях та секторах економіки вивчали В.А. Голян, Т. Савостенко, В.С. Постніков, І.П. Дубок, А.І. Куликов. Однак недостатньо дослідженим залишається державно-приватне партнерство як засіб вирішення проблем функціонування природних монополій.

Постановка завдання. Основним завданням дослідження визначено виявлення особливостей розвитку державно-приватного партнерства в Україні порівняно з природними монополіями, враховуючи сутність понять, форм реалізації, чинників, що впливають на розвиток державно-приватного партнерства залежно від суб'єкта природної монополії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державно-приватне партнерство (далі – ДПП) – це співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому законодавством України. До ознак ДПП, які законодавчо визначені, належать:

– надання прав управління (користування, експлуатації) об'єктом партнерства або придбання, створення (будівництво, реконструкція, модернізація) об'єкта державно-приватного партнерства з подальшим управлінням (користуванням, експлуатацією) за умови прийняття та виконання приватним партнером інвестиційних зобов'язань відповідно до договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства;

– довготривалість відносин (від 5 до 50 років);

– передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства;

– внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством [3].

ДПП реалізується у формі укладення таких договорів, як концесія, управління майном (інвестиційні зобов'язання покладено на приватного партнера), спільна діяльність, інші договори [3]. Динаміку зміни кількості проектів ДПП у розрізі законодавчо-визначених форм за період із 2012 р. до I півріччя 2018 р. наведено в табл. 1.

Як видно з табл. 1, починаючи з 2016 р. в Україні реалізується один договір ДПП, а за весь аналізований період найбільше було укладено концесійних договорів. Велике навантаження в ДПП на концесію зумовлено тим, що за такими договорами приватний партнер бере на себе зобов'язання створення, будівництва та (або) управління (експлуатації) об'єктом концесії на умовах строковості та платності [4], такі договори передбачають довгострокові, взаємовигідні та стабільні умови партнерства й укладаються переважно для реалізації проектів в інфраструктурних галузях. У концесію можуть надаватися:

1) об'єкти права державної власності:

– об'єкти, які можуть бути спеціально збудовані відповідно до умов концесійного договору для задоволення громадських потреб (автомагістралі, дорожні сервіси, автомобільні дороги);

– об'єкти незавершеного будівництва та законсервовані об'єкти, які можуть бути добудовані з метою їх використання для надання послуг із задоволення громадських потреб (вітрова електростанція, замки, палаци);

– майно підприємств – ДП «Ровенькиантрацит», ДП «Теплоелектроцентрально – 2», морські торговельні порти [11];

2) об'єкти паливно-енергетичного комплексу права державної власності, такі як відокремлені підрозділи шахт, шахтоуправління, вугільна компанія, збагачувальна фабрика [10].

Ураховуючи різний ступінь залученості приватного сектору до ДПП, окрім концесії, науковці виділяють такі форми, як: контракти на послуги;

Таблиця 1

Динаміка зміни кількості проектів ДПП у розрізі законодавчо визначених форм за період із 2012 р. до I півріччя 2018 р.

№ з/п	Проект	Період						
		2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	I півріччя 2018 р.
1.	ДПП	-	-	-	-	1	1	1
2.	Спільна діяльність	32	31	33	31	32	24	24
3.	Концесія	79	128	138	146	153	157	41
4.	Разом	111	159	171	177	186	182	66

Джерело: складено за [12; 14]

контракти на управління; лізингові умови; ROT (відновлення – управління – передача); BOT (будівництво – управління – передача); DBOT (проектування – будівництво – управління – передача); DBFO (проектування – будівництво – фінансування – управління); приватизація [9].

Відповідно до відомостей Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо стану здійснення ДПП, складених на 1 липня 2018 р., в Україні укладено 192 договори ДПП, з яких 66 договорів реалізується, у т. ч. 41 договір концесії, 24 договори про спільну діяльність, 1 договір ДПП, 126 договорів не реалізується (4 договори – закінчено термін дії, 9 – розірвано, 113 – не виконуються) [2]. За результатами аналізу стану здійснення ДПП у розрізі областей виявлено, що найбільше договорів діє у Миколаївській, Київській та Закарпатській областях. У Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Черкаській та Чернівецькій у 2018 р. не діяв жодний договір ДПП. Що ж стосується невиконання, то найбільше договорів ДПП не виконується внаведеного вбачається, що ДПП охоплює незначну частину України, і якщо договори концесії та спільної діяльності хоча б укладаються і в певній частині діють, то договори ДПП укладаються та діють лише в Хмельницькій області.

Щодо сфер господарювання, то проекти ДПП реалізуються у сферах: збору, очищення та розподілення води; виробництва, транспортування і постачання тепла; оброблення відходів; будівництва та/або експлуатації автошляхів, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури; управління нерухомістю; виробництва, розподілення та постачання електричної енергії; пошуку, розвідки родовищ корисних копалин та їх видобування тощо [2]. Частина із зазначених сфер діяльності має відношення до ринків природних монополій, які регулюються переважно Законом України «Про природні монополії».

Відповідно до чинного законодавства, природна монополія – стан товарного ринку, за якого задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на

інші товари (послуги). До сфер діяльності природних монополій, наприклад, належать такі: транспортування нафти і нафтопродуктів, природного і нафтового газу, розподіл природного і нафтового газу трубопроводами; передача електричної енергії та її розподіл місцевими (локальними) електромережами; централізоване водопостачання та водовідведення; транспортування теплової енергії тощо [5].

Антимонополийний комітет України формує перелік природних монополій на підставі реєстрів, отриманих від Міністерства інфраструктури України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, а з 2016 р. Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП) [13]. У табл. 2 наведено характеристику кількості суб'єктів природних монополій у розрізі областей та відомств, які регулюють діяльність таких суб'єктів, станом на жовтень 2017 р. та 2018 р. Так, діяльність більшості суб'єктів природних монополій регулюється НКРЕКП. Що стосується суб'єктів природних монополій у розрізі областей, то найбільша кількість таких суб'єктів знаходиться в Київській області, мінімальна – у Волинській, Хмельницькій, Чернігівській областях (по два суб'єкта), далі – група з 12 областей із трьома суб'єктами, група із семи областей із чотирма суб'єктами. З огляду на дані табл. 2, можна дійти висновку, що кількість суб'єктів господарювання, діяльність яких регулюється Міністерством інфраструктури, за аналізований період не змінюється на відміну від суб'єктів, які регулюються НКРЕКП. Така динаміка свідчить, що у сфері енергетики та комунальних послуг зростає потреба в регулюванні діяльності суб'єктів господарювання внаслідок зростання проблем їх функціонування, які суб'єкти не можуть самостійно вирішити.

За результатами порівняння аналізу кількості форм ДПП та суб'єктів природних монополій у розрізі областей України можна дійти висновку, що, незважаючи на зростання кількості суб'єктів природних монополій, діяльність яких регулюється, зростання кількості форм ДПП не спостерігається.

Чинниками низької активності використання форм ДПП є такі: переоцінена економічна ефективність проектів, що не передбачила настання високих збитків, і в подальшому – розірвання контрактів; надмірне регулювання процесів ДПП із перевагою державного партнера над приватним; слабкий інфраструктурний розвиток; потреба у навичках управління великими компаніями, якими не завжди володіє приватний партнер; фінансування проектів через публічні закупівлі тощо. Щодо публічних (державних) закупівель, то дер-

жава на конкурентній основі вибирає підприємство, що може задовільнити її потреби, на максимальньо вигідних умовах для обох сторін. Такі закупівлі здійснюються переважно через тендери (англ. tender – пропозиція) – конкурентну форму розміщення замовлення на закупівлю товарів, надання послуг чи виконання робіт відповідно до наперед визначених у документації умов в узгоджені терміни на принципах змагальності, справедливості й ефективності. Контракт укладається

з переможцем тендеру, який запропонував найкращі умови [15].

Однак через значні зловживання у проведенні тендерів та закупівель, порушення прав добросовісної конкуренції були внесені зміни до порядку здійснення державно-приватного партнерства, впроваджено електронну систему ProZorro, в якій усі державні закупівлі умовно поділяються на «допорогові» та «надпорогові» [6]. Онлайн-платформою громадського контролю державних

Таблиця 2

Характеристика кількості суб'єктів природних монополій в Україні станом на жовтень 2017 р. та 2018 р.

Область	2018		2017	
	Міністерство інфраструктури	НКРЕКП	Міністерство інфраструктури	НКРЕКП
Вінницька	3	87	3	54
Волинська	2	71	2	67
Дніпропетровська	4	23	4	41
Донецька	5	98	5	45
Житомирська	4	115	4	101
Закарпатська	3	50	3	48
Запорізька	4	176	4	116
Івано-Франківська	3	51	3	51
Київська*	8	287	8	238
Кіровоградська	3	120	3	103
Луганська	3	42	3	16
Львівська	3	140	3	125
Миколаївська	4	123	4	114
Одеська	4	144	4	-
Полтавська	4	396	4	373
Рівненська	3	77	3	66
Сумська	3	102	3	92
Тернопільська	3	44	3	43
Харківська	3	194	3	149
Херсонська	4	292	4	283
Хмельницька	2	70	2	62
Черкаська	3	47	3	-
Чернівецька	3	25	3	24
Чернігівська	2	112	2	76

*З урахуванням м. Київ – відсутність даних у зведеному переліку від АМКУ.

Джерело: складено на основі [7; 8]

Таблиця 3

Кількість проведених тендерів у розрізі організаторів публічних закупівель у період із грудня 2017 р. по листопад 2018 р.

Організатори публічних закупівель	Кількість проведених тендерів		
	Відбуваються	Неуспішні	Завершені
Акціонерне товариство «Одесаобленерго»	6	17	38
ПрАТ «Київобленерго»	6	16	27
ПрАТ «Кіровоградобленерго»	5	12	21
ПАТ «Полтаваобленерго»	3	18	9
Акціонерне товариство «Херсонобленерго»	10	-	16
АТ «Хмельницькобленерго»	1	9	11
ДП Енергоринок	3	3	13

Джерело: складено на основі [1]

Найбільші учасники тендерних закупівель за 2018 р.

№	Учасник	Кількість	№	Учасник	Кількість
1	ПП «ОККО КОНТРАКТ»	240	11	ТзОВ «Укр Газ Ресурс»	67
2	ТОВ Техойл НК	154	12	ТзОВ «Онур конструкторів інтернешнл»	61
3	ТзОВ «Нафтотрейд Ресурс»	129	13	ТОВ «Олтекс»	57
4	ПАТ «Київобленерго»	93	14	ТзОВ «ЮНАЙТЕД МОТОРС УКРАЇНА»	56
5	ПП «Полтавабудцентр»	83	15	ТзОВ «РОСТДОРСТРОЙ»	54
6	ТОВ «Автомагістраль-Південь»	77	16	ТзОВ «Торнадо»	54
7	ТОВ «Доненергоекспорт»	75	17	ПАТ «ДТЕК Дніпрообленерго»	53
8	ТзОВ «Виробнича організація «Харків»	70	18	ТзОВ «Оптіма-фарм, лтд»	53
9	ТОВ «Бадм-Б»	69	19	ТзОВ «Техойл лтд»	53
10	ТзОВ «Лівайн торг»	68	20	ТОВ «ІТ-ІНТЕГРАТОР»	52

Джерело: складено на основі [1]

тендерів у системі ProZorro є система Dozorro, діяльність якої забезпечується регіональними моніторинговими організаціями. За даними системи Dozorro, перше місце за кількістю проведених тендерів займають Київська, Дніпропетровська та Донецька області. У табл. 3 наведено вибрані показники з рейтингу організаторів публічних закупівель, які є суб'єктами природних монополій, у період із грудня 2017 р. по листопад 2018 р. включно [1].

Як видно з табл. 3, значну частку становлять неуспішні тендери, що може пов'язуватися з поданням учасниками тендерної документації без дотримання кваліфікаційних вимог. Щодо організаторів закупівель у сфері природних монополій, то найбільшими з усіх організаторів є Міністерство інфраструктури (1 230 тендерів, з яких 619 завершених) та Міністерство енергетики та вугільної промисловості (1 250 проведених тендерів, з яких 619 завершених) [1].

Деякі суб'єкти природних монополій належать до 20-ти найбільших учасників тендерних закупівель (табл. 4), зокрема у сферах постачання електроенергії, теплової енергії, газового палива та природного газу, нафти і дистилатів, послуг із ремонту та технічного обслуговування дорожньої інфраструктури, експлуатації систем водопостачання, утилізації сміття та поводження зі сміттям і побутовими відходами.

Таким чином, належність суб'єктів природних монополій до найбільших учасників тендерних закупівель (табл. 4) підтверджує потребу природних монополій у пошуку способів вирішення неефективності свого функціонування.

Висновки з проведеного дослідження.

Суб'єкти природних монополій активно підтримують тендерні проекти публічних закупівель і як організатори, і як учасники. Створюється конкуренція в процесі вибору приватного партнера, що дає можливість подолати негативні прояви природної монополії. Можливість публічного контролю над використанням державних коштів

підвищила довіру до державних закупівель і водночас до ДПП. Оскільки основні проблеми функціонування природних монополій пов'язані з браком інноваційності, іноземних інвестицій, то ДПП необхідно розвивати в напрямі спільних проектів з учасниками угоди СОТ, залучати до державних закупівель іноземні підприємства. Не для всіх природних монополій необхідно реалізовувати проектування та будівництво, і для активізації ДПП варто поступово переходити від найпростішої форми ДПП (управління) до найскладнішої (проектування, будівництво, фінансування, управління). Аналіз ефективності тієї чи іншої форми вимагає певного консультування, відповідно, існує потреба у створенні єдиного відомчого органу, який не лише консультуватиме щодо особливостей застосування форм ДПП, а й контролюватиме реалізацію відповідних проектів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аналітичний модуль системи Dozorro. URL: <http://bi.prozorro.org> (дата звернення: 12.02.2019).
2. Довідка щодо результатів здійснення ДПП (1 півріччя 2018 р.). Київ, 2018. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62a9b6fb-27ff-462a-b351-eeeeadfb26b6f&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (дата звернення: 30.03.2019).
3. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 року № 2404-VI (зі змінами і доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст. 524.
4. Закон України «Про концесії» № 997-XIV від 16.07.1999. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 41. Ст. 372.
5. Закон України «Про природні монополії» від 20 квітня 2000 р. № 1682-III (зі змінами і доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 30. Ст. 238.
6. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII (зі змінами і доповненнями). *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 9. Ст. 89.

7. Зведений перелік суб'єктів природних монополій станом на 31.10.2018. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=146473&schema=main> (дата звернення: 30.03.2019).

8. Зведений перелік суб'єктів природних монополій станом на 31.10.2017. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=138896&schema=main> (дата звернення: 30.03.2019).

9. Михальчишин Н.Л., Демків О.-І.М. Оцінювання і вибір оптимальної форми державно-приватного партнерства для ЛКП «Залізничнетеплоенерго». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2014. № 794. С. 53–60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2014_794_9 (дата звернення: 30.03.2019).

10. Перелік об'єктів паливно-енергетичного комплексу права державної власності, які можуть надаватися в концесію, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 11 січня 2012 р. № 71. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-2012-%D0%BF> (дата звернення: 30.03.2019).

11. Перелік об'єктів права державної власності, які можуть надаватися в концесію, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 11 грудня 1999 р. № 2293 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. № 571). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2293-99-%D0%BF> (дата звернення: 30.03.2019).

12. Проектний офіс SPILNO. Реалізація проектів державно-приватного партнерства в Україні. Київ, 2017 р. URL: mtu.gov.ua (дата звернення: 30.03.2019).

13. Розпорядження Антимонопольного комітету України від 28 листопада 2012 р. № 874-р «Про затвердження Порядку складання та ведення зведеного переліку суб'єктів природних монополій» URL: www.amsci.gov.ua (дата звернення: 30.03.2019).

14. Сарана Л.А. Державно-приватне партнерство як інструмент фінансування інфраструктури регіону. URL: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/1766/1688> (дата звернення: 30.03.2019).

15. Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. Л.К. Воронової ; 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Алерта, 2011. 558 с.